

مطالعه جامعه‌شناختی میزان نگرانی‌های خرد و کلان [نمونه: ساکنان شهر مشهد]

نادر صنعتی شرقی،* حشمت صنعتی شرقی،** علیرضا عزیزی***

چکیده

در این مقاله به بررسی نگرانی خرد (نگرانی درباب خود یا نزدیکان) و نگرانی‌های کلان (نگرانی درباب جامعه یا دنیا) براساس ساختار قلمرو نگرانی از کارلوس بونکه خواهیم پرداخت. در این مقاله به توصیف نگرانی‌های خرد و کلان افراد ۲۰-۷۰ سال ساکن منطقه ۹ شهرداری مشهد با حجم نمونه ۲۴۰ نفر و با روش پیمایش پرداخته‌ایم. شیوه نمونه‌گیری این پژوهش خوشه‌ای و طبقه‌ای است. از یافته‌های جالب توجه زیاده‌بودن نگرانی در گروه‌های مختلف شهروندان در جامعه آماری نسبت به حد متوسط بود، به نحوی که در قلمروهای اقتصاد، فرهنگ، موفقیت و محیط‌زیست در هر دو سطح خرد و کلان بیش از حد متوسط نگرانی وجود داشته است. همچنین نگرانی شهروندان درباره امور جامعه بیش از امور زندگی شخصی خودشان بوده است. دیگر آنکه، درمیان گروه‌های تحت مطالعه، نگرانی زنان در قلمروهای سلامت و مذهب بیش از مردان بوده و نگرانی مجردها، جوانان و افراد با تحصیلات دانشگاهی در قلمروهای معنای زندگی و موفقیت بیش از متأهلان و سالخوردگان و افراد با تحصیلات پایین تر است.

کلیدواژه‌ها: نگرانی، نگرانی‌های خرد، نگرانی‌های کلان.

---

* استادیار دانشگاه پیام نور مشهد sanatinader@yahoo.com

** پژوهشگر و مدرس مدعو و کارشناس ارشد heshmat.sanati@yahoo.com

*** کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه گیلان azizi11@msc.guilan.ac.ir

---

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۲/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۲۳

مسائل اجتماعی ایران، سال ششم، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۴، صص ۱۵۷-۱۸۱

۱. بیان مسئله

زمانی وینستون چرچیل گفت: وقتی به گذشته برمی‌گردم و تمام نگرانی‌هایم را مرور می‌کنم به یاد صحبت آن مرد در حال احتضار می‌افتم که در بستر بیماری گفت: زندگی من سرشار از نگرانی درباره چیزهایی بود که بیشتر آنها هیچ‌وقت اتفاق نیفتاد (پیتز، ۱۹۷۷). این جمله مبین حضور پررنگ احساس نگرانی در بیشتر لحظه‌های زندگی است، اما به‌راستی نگرانی چیست؟ آیا نگرانی همان اضطراب، غم و اندوه است؟ پریشانی و ناامنی است؟

نگرانی^۱ بخشی از تجربه‌های زندگی روزمره همه انسان‌هاست که درباره کار، روابط شخصی، وظایف فردی و دیگر امور روزانه در تجربه زیسته نوع بشر در موقعیت‌های اجتماعی اقتصادی مختلف رخ می‌دهد. به‌لحاظ مفهومی، نگرانی نتیجه فرایندهای شناختی انتزاعی و پیشاپیش‌نگرانه‌ای است که می‌تواند به‌دلیل افکار مرتبط با اتفاق‌های واقعی یا غیرواقعی به وجود آید (اناری، ۱۳۹۰: ۲۸). نگرانی پدیده‌ای درونی و طبیعی است که همه افراد آن را در دوره‌هایی خاصی از زندگی تجربه می‌کنند (اسدی مجره، ۱۳۹۱: ۸۴).

در سنت جامعه‌شناسی موضوع نگرانی عمدتاً ذیل مطالعات مربوط به احساس امنیت اجتماعی مطالعه شده است. بیشتر نظریه‌پردازانی همچون گیدنز و اینگلهارت با بحث درباره احساس امنیت هستی‌شناختی و وجودی در جهان مدرن، ارتباط میان تجربه‌های درونی افراد همچون نگرانی را با ساختارهای کلان‌تر اجتماعی و تعاملات انسانی در زندگی روزمره هدف توجه قرار داده‌اند (جلائی‌پور و محمدی، ۱۳۸۷: ۳۹۶). در سال‌های اخیر با رشد نگرانی اجتماعی در سطح جامعه روبه‌رو بوده‌ایم (معیدفر، سایت الف، ۱۳۹۱). پدیده‌هایی همچون بی‌ثباتی اقتصادی، مخاطرات بین‌المللی، افزایش خشونت و جرم و تغییرات سریع اجتماعی به‌لحاظ تحولات تکنولوژیک، ارزش‌ها و هنجارهای موجود به‌لحاظ احساس امنیت هستی‌شناختی و وجودی بر احساس نگرانی افراد در جامعه کنونی مان تأثیرگذار بوده‌اند.

با توجه به اینکه نگرانی در جامعه ما غالباً خصلتی ساختاری دارد، در پژوهش حاضر از آرای کارلوس بونکه استفاده می‌کنیم که کوشیده است ساختار حاکم بر نگرانی‌های افراد را کشف کند. از نظر او، ساختار این مفهوم واجد دو جنبه است: یکی قلمروی و دیگری ذهنی. منظور او از قلمروهای نگرانی حوزه‌هایی است که افراد را دل‌مشغول کرده است. نداشتن امنیت، سلامت و رفاه اقتصادی موضوعاتی است که هر یک ممکن است فرد را نگران کند. جنبه دیگر نگرانی‌های ذهنی افراد است که ممکن است درباره خود یا نزدیکان (نگرانی‌های

¹ Worry

خرد)^۱ یا نگرانی دربارهٔ جامعه یا دنیا باشد (نگرانی‌های کلان).^۲ بنابراین به‌زعم بونکه برای به‌وجود آمدن نگرانی دست‌کم یک جنبهٔ ذهنی و یک جنبهٔ قلمروی لازم است (بونکه و همکاران، ۱۹۹۸: ۷۷۸). بونکه و همکارانش براساس ساختاری که برای نگرانی در نظر گرفتند پژوهشی بین‌ملتی دربارهٔ نگرانی‌های مردم کشورهای مختلف جهان انجام داده‌اند. مطابق تحقیقات آنها هفت قلمرو نگرانی در بین ملل و فرهنگ‌های مختلف یکسان و قابل شناسایی بود. این قلمروها عبارت بودند از: امنیت، اقتصاد، سلامت، روابط اجتماعی، معناداری زندگی، موفقیت، محیط‌زیست. البته بونکه اذعان دارد که تعداد قلمروها ثابت نیست و در هر جامعه‌ای متغیر است و تحقیق در این‌باره برای آیندگان ضروری به نظر می‌رسد (همان). نکتهٔ دیگری که بونکه در پژوهش خود به آن اشاره می‌کند این است که نگرانی‌های کلان همبستگی قوی و مثبتی با بهداشت روانی سطح بالا و همچنین رفاه اجتماعی داشتند. این بدان معنا بود که دیگر نگرانی پدیده‌ای صرفاً منفی و قابل مطالعه در حوزهٔ روان‌شناسی نیست و کاملاً با متغیرهای اجتماعی پیوند دارد. علاوه بر پژوهش بونکه، شوارتز و ملیچ نیز کوشیدند در تحقیقی بین‌ملتی میزان نگرانی‌های خرد و کلان ملت‌ها را با هم مقایسه کنند. آنان به این نتیجه رسیدند که میزان نگرانی‌های خرد و کلان در بین ملل مختلف تفاوت‌های آشکاری دارد. مثلاً در نمونهٔ معلمان دانمارکی پایین‌ترین سطح نگرانی‌های خرد مشاهده شد و در نمونهٔ دانش‌آموزان اسرائیلی کمترین سطح نگرانی‌های کلان دیده شد (شوارتز و ملیچ، ۲۰۰۰: ۲۳۳). همچنین شوارتز و بونکه در پژوهشی دیگر به این نتیجه رسیدند که نمود ارزش‌های افراد را می‌توان در نوع و شدت نگرانی‌های آنها دید. این یافته نشان می‌داد که هر قدر جامعه‌شناسان تصویر روشن‌تری از نگرانی‌های سطح خرد و کلان افراد جامعه‌شان داشته باشند، ارزش‌های حاکم بر کنش افراد را بهتر خواهند شناخت. این امر نیز کمک شایانی به درک شفاف‌تر رفتارهای مردم جامعه خواهد کرد. مجموع مطالب یادشده ضرورت بررسی جامعه‌شناختی نگرانی‌های خرد و کلان مردم را نشان می‌دهد و از آنجا که تاکنون از این منظر به نگرانی‌های مردم پرداخته نشده است در این مقاله درصد برآمدیم تا به مطالعهٔ توصیفی میزان نگرانی‌های خرد و کلان مردم در سطح شهر مشهد اقدام کنیم.

۲. تمایز مفهوم نگرانی با مفاهیم مشابه

مطالعات دربارهٔ موضوع نگرانی غالباً در زمرهٔ روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی قرار

^۱ Micro Worry

^۲ Macro Worry

می‌گیرد. آنچه پژوهش حاضر را در زمره مطالعات جامعه‌شناختی قرار می‌دهد کوشش هستی‌شناختی در جهت شناسایی تأثیر ساختارهای کلان اجتماعی یا ساختار تعاملات اجتماعی بر موضوع نگرانی افراد است. در واقع در مطالعه حاضر بیش از آنکه به عوامل درونی مؤثر بر نگرانی توجه شود، بر عوامل بیرونی تأثیرگذار تأکید می‌شود. بدین منظور، در آغاز لازم است تعریف نگرانی را از دیدگاه بونکه مشخص کنیم. مطابق تعریف او، نگرانی درک تهدید یا فاصله‌ای است که افراد بین حالت مطلوب در جنبه ذهنی و جهان واقعی یا قلمروها احساس می‌کنند (بونکه، ۱۹۹۷). بنابراین، نگرانی موضوع و مبنای معینی دارد و همین وجه تفاوت آن با مفاهیم دیگری همچون اضطراب است. اضطراب احساسی است که موضوع معینی ندارد، کیفیتی پراکنده دارد، در فضا شناور می‌ماند و فاقد موضوعی مشخص است، اغلب به بیراهه می‌رود به موقعیت‌هایی می‌چسبد که چندان ارتباطی با سرچشمه اصلی خود ندارند (بارلو، ۲۰۰۲). همچنین این مفهوم را می‌توان از مفهوم "غم" تفکیک کرد. فضای مفهومی غم نیز با نگرانی نزدیک، ولی با آن متمایز است. غم به احساساتی نظیر تأسف، بی‌فایده‌بودن، خشم و غضب اشاره دارد (گلدمن،^۱ ۱۹۹۶: ۲۷۱). اما نگرانی حسی است که در موقع بروز آن اکثر مردم احساس می‌کنند مشکلی وجود دارد که باید حل شود (سزابو و لویبوند،^۲ ۲۰۰۲). همچنین می‌توان به تمایز مفهوم نگرانی با مفهوم "اندوه" اشاره کرد. اندوه پاسخی است چندبعدی و چندوجهی به ازدست‌دادن شخص یا چیزی که به آن وابستگی و قیدوبند زیاد احساس می‌کردیم (اسمیت،^۳ ۲۰۱۲). احساس غم و اندوه از نظر زمانی بعد از وقوع حادثه‌ای به انسان دست می‌دهد. اما نگرانی احساسی است که قبل از وقوع حادثه یا اتفاق حادث می‌شود. از سویی دیگر، مفهوم ناخشنودی نیز در تمایز با مفهوم نگرانی قرار می‌گیرد. ناخشنودی ناظر بر حالت یا کیفیتی برتر و بالاتر و بهتر است. اینگلهارت می‌گوید نارضایتی زمانی است که تطابق بین آرزوها و واقعیت موجود نباشد (اینگلهارت، ۱۹۹۷). درباب احساس ناامنی و نگرانی باید گفت ماندل امنیت را مفهومی چندبعدی و چندوجهی معرفی می‌کند که درباره معنای آن اختلاف است. امنیت به‌طور کلی احساس رهایی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تعریف می‌شود (ماندل، ۱۳۷۷: ۴۴). گیدنز هم امنیت را موقعیتی می‌داند که در آن یک رشته خطرهای خاص به حداقل رسیده باشند (گیدنز، ۱۳۷۷).

¹ Golemand

² Szabo & Lovibond

³ Smith

با توجه به بررسی مفاهیم نزدیک به مفهوم نگرانی، که عمدتاً در پژوهش‌های روان‌شناختی تحت مطالعه قرار می‌گیرند، مشخص می‌شود که مفهوم نگرانی در مقایسه با مفاهیم مشابه با آن، که نوعی ویژگی روانی محسوب می‌شود، محصول ساختارها و موقعیت‌های اجتماعی است که فرد در زندگی روزمره آنها را تجربه می‌کند. از این رو، مطالعه در باب مفهوم نگرانی در سنت جامعه‌شناختی اهمیت بسیار زیادی دارد.

۳. پیشینه پژوهش

پیشینه موضوع نگرانی را می‌توانیم در دو بخش خارجی و داخلی تحت مطالعه قرار دهیم. در بخش پیشینه خارجی به آرای بونکه و شوارتز می‌پردازیم. «ساختار نگرانی؛ نظریه و اندازه‌گیری» عنوان پژوهشی بین‌ملتی است که بونکه و همکارانش در سال ۱۹۹۸ در بین دانشجویان سه کشور آلمان غربی، آلمان شرقی و اسرائیل انجام دادند. از نظر بونکه نگرانی دست‌کم شامل یک جنبه ذهنی و یک جنبه قلمروی است. به این معنا که افراد در جنبه ذهنی نگران خود یا یکی از نزدیکانشان هستند یا نگران جامعه/ دنیا. جنبه قلمروی از نظر بونکه قلمروهایی است که افراد در آن احساس نگرانی می‌کنند. این قلمروها می‌توانند بسیار متنوع و مختلف باشند. بونکه و همکارانش هفت قلمرو را که بین ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف معنا و مفهوم مشترکی داشت شناسایی کردند: ۱. سلامت ۲. روابط اجتماعی ۳. محیط زیست ۴. اقتصاد ۵. امنیت ۶. معناداری زندگی ۷. موفقیت. در ادامه پرسش‌نامه‌ای با ۳۳ گویه طراحی می‌شود که در آن سؤالات مربوط به جنبه‌های ذهنی کلان (دنیا- جامعه) و جنبه‌های ذهنی خرد (خود- نزدیکان) تفکیک شده‌اند. بونکه در نهایت مشاهده کرد، نگرانی‌های کلان با بهداشت روانی بالا و رفاه اجتماعی همبستگی مثبت دارند.

نگرانی و ارزش‌ها عنوان پژوهشی بین‌ملتی است که شوارتز و بونکه در سال ۲۰۰۰ انجام دادند. در این تحقیق تلاش شده است تا رابطه ساختار ارزشی و نگرانی کشف شود. شوارتز در اولین قدم برای تدوین نظریه خود تعریفی مفهومی از ارزش‌ها ارائه و پنج وجه اصلی ارزش‌ها را که بارها در ادبیات تحقیق آمده بود به هم مرتبط کرد: ارزش‌ها الف) مفاهیم و باورهایی هستند، ب) که مرتبط با رفتار یا حالت غایی مطلوب هستند، ج) فراتر از موقعیت‌های خاص قرار می‌گیرند، د) راهنمای انتخاب و ارزیابی رفتار و حوادث به‌شمار می‌روند، ه) و براساس اهمیت نسبی‌شان رتبه‌بندی می‌شوند. در نهایت شوارتز ارزش‌ها را همچون اهداف فراموقعیتی با درجه‌های متفاوتی از اهمیت تعریف می‌کند که همچون اصول راهنما در خدمت زندگی فرد یا دیگر واقعیت‌های اجتماعی قرار می‌گیرند. تأکید شوارتز در نظریه خود بر بعد محتوایی ارزش‌هاست. شوارتز سه نیاز جهانی را مطرح می‌کند

که در همه جوامع و فرهنگ‌ها مشترک است: ۱. نیازهای زیستی یا ارگانیکستی (خوراک، پوشاک...) ۲. نیاز به تعامل اجتماعی هماهنگ یا کنش متقابل هماهنگ ۳. نیازهای گروه. در جمع‌بندی محتوای ارزش‌ها می‌توان گفت که نوع بشر برای ارضای سه نیاز جهانی مطرح شده تلاش می‌کند، اما چون افراد در بسترهای اجتماعی متفاوتی قرار دارند با مسئله کمبود (در انرژی، منابع، وقت و...) روبرو هستند. ارزش‌های خاصی در آنها شکل می‌گیرد که این ارزش‌ها نوعی علاقه انگیزشی در آنها به وجود می‌آورد. این علاقه انگیزشی را می‌توان در نمودهای اساسی آن یعنی در ۱. رفتار (تا حدودی) ۲. اهداف ۳. آرزوها ۴. ایده‌آل‌ها و اولویت‌ها ۵. گرایش‌ها ۶. میل و ۷. نیازها مشاهده کرد. بنابراین شوارتز از این سه نیاز جهانی ده‌گونه ارزشی را استخراج کرد: ۱. قدرت‌گرایی ۲. موفقیت ۳. لذت‌طلبی ۴. برانگیختگی ۵. استقلال ۶. جهان‌گرایی ۷. خیرخواهی ۸. سنت‌گرایی ۹. هم‌نوایی ۱۰. امنیت.

در بخش پیشینه داخلی، به علت جدید بودن موضوع، پیشینه‌ای با ملاحظات جامعه‌شناختی در ایران یافت نشد. تمام کارهای انجام‌شده در حوزه روان‌شناسی هستند که نگرانی را زیرمجموعه اضطراب قرار می‌دهند. نخست باید به پژوهشی با عنوان «نگرانی از تصویر بدنی، ترس از ارزیابی منفی و عزت نفس با اضطراب اجتماعی» اشاره کنیم که نوراله محمدی و مرضیه‌سادات سجادی‌نژاد انجام داده‌اند. هدف این پژوهش بررسی رابطه نگرانی از تصویر بدنی، ترس از ارزیابی منفی و عزت نفس با اضطراب اجتماعی بوده است که این نتایج را در پی داشته است:

۱. متغیرهای عزت نفس و ترس از ارزیابی منفی، به ترتیب بهترین پیش‌بینی‌کننده اضطراب اجتماعی بودند. متغیر نگرانی از تصویر بدنی در پیش‌بینی متغیر وابسته سهم معناداری نداشت و بنابراین از معادله حذف شد. ۲. از بین دو خرده‌عامل نگرانی از تصویر بدنی، عامل نارضایتی از بدن توانست به‌طور معناداری اضطراب اجتماعی را پیش‌بینی کند. در مجموع، نتایج این تحقیق نشان داد که متغیر عزت نفس پیش‌بینی‌کننده بهتری برای اضطراب اجتماعی در دختران نوجوان است. در پژوهش دیگری با عنوان «رابطه‌های نگرانی با کیفیت زندگی دانشجویان» که مظلوم و نصرآبادی انجام داده‌اند، نگرانی را زیرمجموعه اضطراب قلمداد کرده و آن را باعث کاهش عملکرد روانی-اجتماعی-شغلی دانسته‌اند. نتیجه تحقیق نشان داد که نگرانی یکی از اجزای مهم اضطراب است و براساس نتایج مطالعات باعث کاهش عملکرد روانی اجتماعی و شغلی افراد است. وجود نگرانی و تأثیر احتمالی آن بر کیفیت زندگی و سلامت روانی-اجتماعی دانشجویان می‌تواند کارآیی آنان را تحت تأثیر قرار دهد و عواقب فردی-اجتماعی در پی داشته باشد. بنابراین در این

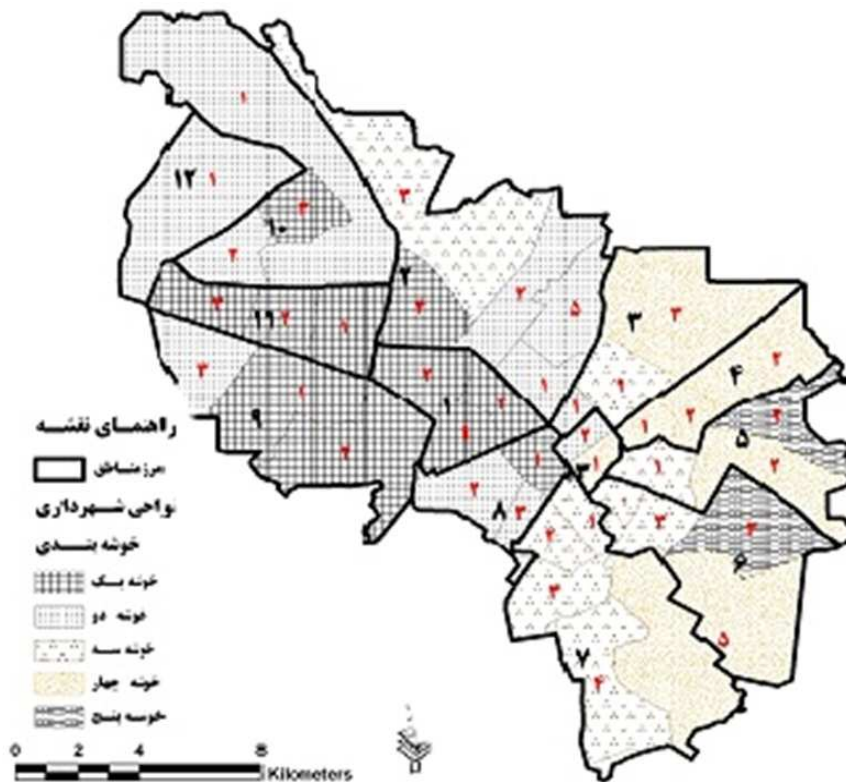
پژوهش محققان به تعیین ارتباط بین میزان نگرانی با کیفیت زندگی دانشجویان در دانشگاه علوم پزشکی تهران پرداختند.

در جمع‌بندی پیشینه‌های خارجی و داخلی باید به این موضوع اشاره داشت که بونکه و همکارانش ساختار نگرانی را که دارای بعد ذهنی و قلمرویی است مشخص کرده‌اند. آنان یافتن قلمروهایی را که مخصوص هر جامعه‌ای است به عهده محققان آن جامعه گذاشته‌اند. با در نظر گرفتن فرهنگ خاص ایرانی باید قلمروهایی را که مخصوص جامعه ماست به قلمروهای بونکه و همکارانش اضافه کنیم. همچنین، با دقت در کار شوارتز و همکارانش در باب ارزش‌ها و نگرانی به این نتیجه می‌رسیم که آنها به ارزش‌های افراد و رابطه آن با نگرانی پرداخته‌اند و توجهی به متغیرهای اجتماعی دیگری که بر نگرانی افراد مؤثر هستند نکرده‌اند. در این پژوهش ما درصدد یافتن متغیرهای اجتماعی اثرگذار بر نگرانی‌های سطح خرد و کلان افراد هستیم.

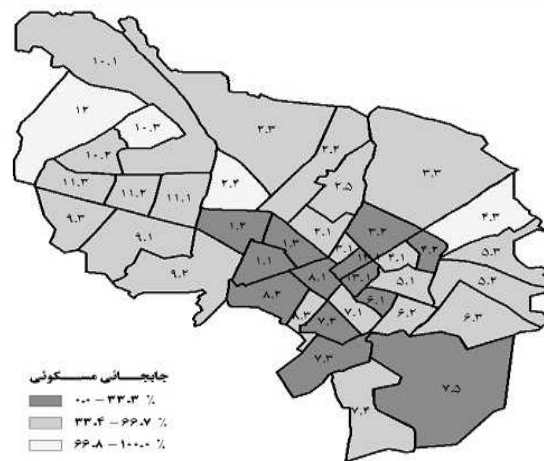
۴. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پنهانگر و مقطعی است که ذیل روش کمی قرار گرفته و از ابزار پرسش‌نامه به منظور جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرده است. پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهند که مقیاس پیشنهادی بونکه برای سنجش مفهوم نگرانی از اعتبار و روایی زیادی برخوردار است (شوارتز و ملیچ، ۲۰۰۰). جامعه آماری پژوهش حاضر، افراد بین ۲۰-۷۰ ساله ساکن منطقه ۹ شهرداری مشهد بوده‌اند. انتخاب منطقه ۹ از آن رو بوده است که با توجه به بینش نظری ارائه شده در این پژوهش که اغلب نگرانی را در چارچوب جامعه مدرن و عوامل بیرونی همچون تغییرات اجتماعی سریع دانسته است، در شهر مشهد، منطقه ۹ نمونه خوبی از توسعه و تغییرات اجتماعی شهر است. مطالعات یوسفی (۱۳۸۸) درباره مرزبندی‌های اجتماعی نواحی مشهد نشان می‌دهد که هر سه ناحیه منطقه ۹ در خوشه‌های ۱ و ۲ قرار دارند که جزء خوشه‌های توسعه‌یافته و مدرن شهر مشهد هستند.

عکس ۱. مرزبندی‌های منزلت اجتماعی نواحی شهر مشهد

عکس ۲. تحرک مسکونی نواحی شهر مشهد

ازسویی دیگر، مطالعات یوسفی و آقاجانی (۱۳۹۰) دربارهٔ جابه‌جایی مکانی و محل سکونت در ده‌سال اخیر در میان مناطق مشهد نشان می‌دهد که منطقه ۹ یکی از بالاترین سطوح جابه‌جایی مکانی و محل سکونت را دارد. همان‌طور که در عکس ۲ مشاهده می‌شود منطقه ۹ متوسط میزان جابه‌جایی ۹/۲ را دارد که نشان‌دهندهٔ تغییرات اجتماعی زیاد در منطقه ۹ است؛ به نحوی که منطقه ۹ از منطقه نیمه‌برخوردار به سوی منطقه برخوردار به‌لحاظ اقتصادی و منزلت اجتماعی تغییر کرده است.

باتوجه به توضیحات پیش‌گفته، منطقه ۹ مشهد، در ده‌سال اخیر بیش‌از دیگر نواحی با عوامل بیرونی نظیر تغییراتی در توسعهٔ شهری و تغییرات اجتماعی به‌لحاظ سبک زندگی و منزلت اجتماعی خانوارهای ساکن مواجه بوده است. لذا نگرانی اجتماعی در این منطقه تحت مطالعه قرار گرفته است.

جمعیت منطقه ۹، که جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد، براساس آمار ۱۳۹۰، ۳۰۰۵۳۹ نفر بوده است. حجم نمونه از طریق محاسبهٔ واریانس متغیر "نگرانی" در نمونه‌ای ۳۰ نفری طبق فرمول ذیل اندازه‌گیری و با توجه به محاسبات ۵۰ نفر تعیین شد:

$$n = \frac{\frac{t^2 S^2}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 S^2}{d^2} \right)} = \frac{\frac{1.96^2 4.37}{0.28^2}}{1 + \frac{1}{300539} \left(\frac{1.96^2 4.37}{0.28^2} \right)} = 213.99 \approx 230$$

با قراردادن این جمعیت در فرمول کوکران تعداد نمونه ۲۱۴ نفر به‌دست آمد. از آنجاکه امکان ناقص‌بودن برخی پرسش‌نامه‌ها وجود داشت، حجم نمونه را به ۲۳۰ نفر ارتقا دادیم. شیوهٔ نمونه‌گیری مبتنی بر دو مرحله نمونه‌گیری خوشه‌ای و طبقه‌ای است. مرحلهٔ اول مبتنی بر نمونه‌گیری خوشه‌ای است که با استفاده از پژوهش یوسفی (۱۳۸۸) دو خوشه در منطقه ۹ که به‌لحاظ منزلت اجتماعی با یکدیگر متفاوت بوده‌اند شناسایی شده و در مجموع دو خوشه، چهار ناحیه انتخاب شده‌اند که دو ناحیه مربوط به خوشهٔ اول و یک ناحیه مربوط به خوشهٔ دوم بوده‌اند. سپس محلات به‌طور تصادفی بر مبنای نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. دیگر طبقات در نظر گرفته‌شده در مطالعه حاضر بلوک، جنسیت و وضعیت تأهل بوده‌اند. با توجه به اینکه جمعیت نواحی به تفکیک جنسیت و وضعیت تأهل موجود بوده است، در هرکدام از محلات، بلوک‌ها انتخاب شده و به نسبت جمعیت با توجه به نسبت جنسی و وضعیت تأهل توزیع شده‌اند.

تعریف اسمی و عملیاتی نگرانی: به منظور عملیاتی‌سازی مفهوم نگرانی از میان تعاریف موجود تعریف بونکه را مدنظر قرار دادیم. پیشتر گفتیم که مطابق تعریف او، نگرانی مستلزم

درک تهدید یا فاصله‌ای است که افراد درحالت مطلوب در جنبه ذهنی و جهان واقعی یا قلمروها احساس می‌کنند (بونکه، ۱۹۹۸). نگرانی از دو جنبه ذهنی و قلمروی تشکیل می‌شود: به لحاظ ذهنی دو سطح خرد که شامل زیر ابعاد خود و نزدیکان می‌شود و سطح کلان که زیر ابعاد جامعه- دنیا را دربرمی‌گیرد. او بیست گویه را از مقیاس گلدترین و دکتر انتخاب کرد (گلدترین و دکتر،^۱ ۱۹۸۶) و دوازده گویه دیگر را خودش طراحی کرد (بونکه، ۱۹۹۸: ۷۵). با وجود این، گویه‌هایی که او و همکارانش طراحی کردند با توجه به فرهنگ خاص جامعه ما نیازمند تغییراتی بود که انجام گرفت. پس از طراحی پرسش‌های مربوط به نگرانی‌های خرد و کلان افراد، از مقیاس پنج‌گزینه‌ای طیف لیکرت (خیلی زیاد نگرانم، زیاد نگرانم، کم نگرانم، خیلی کم نگرانم و اصلاً نگران نیستم) برای سنجش این گویه‌ها استفاده کردیم. گفتنی است بونکه نیز از طیف لیکرت برای سنجش گویه‌هایش بهره گرفته بود؛ اما در تحقیق او گزینه "تا حدی نگرانم" وجود نداشت. دلیل این امر شاید این باشد که پاسخگویان عموماً به پرکردن گزینه "تا حدی نگرانم" گرایش دارند. البته مخالف جهت نظر بونکه می‌توان استدلال کرد که ممکن است با چهارگزینه‌ای کردن طیف لیکرت، پاسخگویان باوجود احساس درونی‌شان مجبور شوند یکی از گزینه‌های کم یا زیاد نگرانم را انتخاب کنند. در این دوراهی تصمیم گرفتیم طیف لیکرت را با پنج گزینه بسنجیم. منتهی به جای "تا حدی نگرانم" از "کم نگرانم" کمک گرفتیم. درخصوص مقیاس لیکرتی که در این پژوهش از آن بهره جستیم نکته دیگری وجود دارد که بایستی بدان اشاره کرد. در نخستین نگاه به پرسش‌نامه، این پرسش به میان می‌آید که چرا خود افراد ملاک ارزیابی نگرانی‌هایشان قرار گرفته‌اند. از نگاه دیگران، بعضی افراد واقعاً نگران هستند، درحالی‌که خودشان چنین نظری ندارند. در پاسخ به این پرسش باید گفت فرض بونکه و نیز پژوهش حاضر این است که نگرانی احساسی درونی است و افراد می‌توانند تفاوت نگرانی را با دیگر احساساتشان مانند غم و اندوه و نیز شدت و ضعف آن، بی‌واسطه در درون خود درک کنند. بدین‌اعتبار پاسخ‌های خود افراد به شرط صداقت برای ما حجت خواهد بود. نهایتاً ذکر این نکته ضروری است که نگرانی احساسی است که گاه و بی‌گاه به سراغ همه افراد می‌آید. آنچه فرد نگران را از دیگر افراد متمایز می‌کند این است که افراد نگران در طول روز یا هفته دل‌مشغول آن موضوع خاص هستند. بنابراین در طرح هر پرسش تأکید می‌شد که چقدر این موضوع شما را در طول روز یا هفته نگران می‌کند.

---

¹ Goldenring & Doctor

روایی و پایایی ابزار پژوهش: روایی ابزار پژوهش با توجه به استفاده از مقیاس استاندارد بونکه تأمین شده و پایایی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته نیز به قرار زیر است:

مقدار پایایی	شاخص‌های تحقیق
۰/۶۰	نگرانی سطح خرد
۰/۷۶	نگرانی سطح کلان

۵. یافته‌های پژوهش

پیش از آنکه به ارائه یافته‌های پژوهش بپردازیم ذکر این نکته ضروری است که در این پژوهش دو قلمرو مذهب و فرهنگ هم با توجه به بررسی‌های انجام‌شده در جامعه ایران و مشورت با استادان مجرب اضافه شده است.

۱.۵. وضعیت میزان نگرانی‌های خرد افراد

جدول ۱ وضعیت نگرانی در سطح خرد را در قلمروهای تحت مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۱. توصیف میزان نگرانی‌های خرد افراد در قلمروهای مختلف

مقیاسه با حد متوسط ^۱	مقدار تی	میانگین	زیاد	متوسط	کم	قلمروهای نگرانی خرد	
						معداری	
۰/۰۰۰	۷/۴۵۶	۳/۵۹	۰/۳۴	۰/۵۸	۰/۰۸	اقتصاد	۱
۰/۰۰۰	۵/۷۰۱	۳/۴۴	۰/۳۲	۰/۵۸	۰/۱۰	فرهنگ	۲
۰/۰۰۰	۴/۰۹۱	۳/۳۳	۰/۳۶	۰/۵۸	۰/۰۷	موفقیت	۳
۰/۰۰۲	۳/۰۵۹	۳/۲۷	۰/۳۴	۰/۵۸	۰/۰۸	محیط زیست	۴
۰/۰۶۰	۱/۸۸۸	۳/۱۸	۰/۳۹	۰/۵۵	۰/۰۶	سلامت	۵
۰/۱۱۷	۱/۵۷۳	۳/۱۵	۰/۳۵	۰/۵۹	۰/۰۶	مذهب	۶
۰/۴۶۵	۰/۷۳۲	۳/۰۷	۰/۳۷	۰/۵۷	۰/۰۶	معنای زندگی	۷
۰/۶۰۸	۰/۵۱۴	۳/۰۴	۰/۳۷	۰/۵۹	۰/۰۵	روابط	۸
۰/۷۴۱	۰/۳۳۱	۳/۰۳	۰/۳۸	۰/۵۵	۰/۰۷	امنیت	۹

نگرانی در قلمروهای اقتصاد، فرهنگ، موفقیت و محیط زیست به‌طور معناداری بیش از حد متوسط گزارش می‌شود. به‌عبارت دیگر، نگرانی پیرامون مسائل اقتصادی، تغییرات فرهنگی، آینده فردی و افزایش آلودگی‌های محیطی بیش از دیگر موارد برای پاسخگویان وجود داشته است.

جدول ۲. مقایسه میانگین نگرانی خرد با حد متوسط

متغیر	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معداری
نگرانی خرد	۲۲۹	۳/۲۰	۴/۶۲۹	۰/۰۰۰

^۱ بازه سنجش ۱-۵ بوده و حد متوسط ۳ در نظر گرفته شده است.

بنابر نتایج جدول ۲، میانگین نگرانی خرد با مقدار ۳/۲ تفاوت معناداری را با حد متوسط یعنی ۳ نشان می‌دهد و این گویای وجود نگرانی بالاتر از حد متوسط برای افراد است. جدول ۳ به‌طور جداگانه به بررسی میانگین قلمروهای نگرانی خرد درمیان مردان و زنان می‌پردازد.

جدول ۳. توصیف میزان نگرانی‌های خرد زنان و مردان در قلمروهای مختلف

قلمروهای نگرانی خرد	میانگین در مردان	مقایسه با حد متوسط		قلمروهای نگرانی خرد	میانگین در زنان	مقایسه با حد متوسط	
		مقدار تی	معناداری			مقدار تی	معناداری
۱ فرهنگ	۳/۵۸	۵/۶۰۵	۰/۰۰۰	اقتصاد	۲/۵۹	۵/۳۳۳	۰/۰۰۰
۲ اقتصاد	۳/۵۸	۵/۱۸۸	۰/۰۰۰	سلامت	۲/۴۷	۳/۴۸۵	۰/۰۰۱
۳ موفقیت	۳/۳۵	۳/۰۲۶	۰/۰۰۳	مذهب	۲/۳۹	۲/۹۴۵	۰/۰۰۴
۴ محیط زیست	۳/۱۹	۱/۵۱۳	۰/۱۳۳	محیط زیست	۲/۳۵	۲/۷۷۴	۰/۰۰۶
۵ معنای زندگی	۳/۱۷	۱/۲۷۶	۰/۲۰۵	موفقیت	۲/۳۱	۲/۷۳۷	۰/۰۰۷
۶ روابط	۳/۰۹	۰/۷۱۶	۰/۴۷۵	فرهنگ	۲/۲۹	۲/۶۴۳	۰/۰۰۹
۷ امنیت	۳/۰۵۳	۰/۴۱۴	۰/۶۷۹	امنیت	۳/۰۱	۰/۰۶۵	۰/۹۴۹
۸ مذهب	۲/۹۰	-۰/۷۳۸	۰/۴۶۲	روابط	۳/۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
۹ سلامت	۲/۸۸	-۰/۹۸۰	۰/۳۲۹	معنای زندگی	۲/۹۷	-۰/۲۸۵	۰/۷۷۶

برمبنای نتایج، مردان در قلمروهای فرهنگ، اقتصاد و موفقیت به‌طور معناداری بیش از حد متوسط نگرانی نشان می‌دهند، و زنان در حوزه‌های اقتصاد، سلامت، مذهب، محیط زیست، موفقیت و فرهنگ به‌طور معناداری بیش از حد متوسط نگرانی دارند.

جدول ۴. مقایسه میانگین نگرانی خرد درمیان زنان و مردان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی خرد	زن	۱۱۶	۳/۲۶	۱/۲۴۵	۰/۲۱۴
	مرد	۱۱۳	۳/۱۵		

بنابر نتایج جدول ۴، با آنکه میانگین نگرانی در زنان بیش از مردان است، به‌طور کلی میزان نگرانی خرد درمیان زنان و مردان با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد. در گام بعد برای ترسیم تصویر روشن‌تری از نگرانی‌های خرد افراد این نگرانی‌ها را برحسب وضعیت تأهل، درآمد و تحصیلات دسته‌بندی کردیم که در ادامه به توضیح آن می‌پردازیم.

جدول ۵. توزیع نگرانی‌های خرد در قلمروهای مختلف برحسب وضعیت تأهل

قلمروهای نگرانی خرد	کم		متوسط		زیاد		بررسی تفاوت مجرد و متأهل
	مجرد	متأهل	مجرد	متأهل	مجرد	متأهل	
موفقیت	۰/۱۵	۰/۸۵	۰/۳۰	۰/۷۰	۰/۳۰	۰/۷۰	۰/۰۵
معنای زندگی	۰/۱۸	۰/۸۲	۰/۳۲	۰/۶۸	۰/۳۱	۰/۶۹	۰/۰۰۰

مطالعه جامعه‌شناختی میزان نگرانی‌های خرد و کلان

مقایسه میان نگرانی‌های خرد مجردان و متأهلان نیز که در جدول ۵ منعکس شده است نشان می‌دهد نگرانی درباره معنای زندگی و موفقیت در میان مجردان به‌طور معناداری بیش از متأهلان است، اما در دیگر قلمروهای نگرانی خرد تفاوت معناداری میان مجردها و متأهلان مشاهده نمی‌شود.

جدول ۶. مقایسه میانگین نگرانی خرد در میان مجردها و متأهلان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی خرد	مجرد	۵۵	۳/۲۸	۰/۹۶۸	۰/۳۳۴
	متاهل	۱۶۳	۳/۱۸		

بنابر نتایج جدول ۶، با آنکه میانگین نگرانی در مجردها بیش از متأهلان است، به‌طور کلی میزان نگرانی خرد در میان مجردها و متأهلان با یکدیگر تفاوت معناداری نشان نمی‌دهد.

جدول ۷. توزیع نگرانی‌های خرد در قلمروهای مختلف برحسب درآمد

قلمروهای نگرانی خرد	کم		متوسط		زیاد		بررسی تفاوت درآمد
	پایین	متوسط و بالاتر	پایین	متوسط و بالاتر	پایین	متوسط و بالاتر	
۳ موفقیت	۰/۱۸۶	۰/۱۴	۰/۸۴	۰/۱۶	۰/۸۹	۰/۱۱	۰/۰۰۸
۹ امنیت	۰/۹۵	۰/۰۵	۰/۸۸	۰/۱۲	۰/۹۱	۰/۰۹	۰/۰۴۵

درآمد خانوارها در دو بخش درآمد پایین و درآمد متوسط و بالاتر ارائه شده است. افرادی که سطح درآمد خانواده آنها کمتر از یک میلیون و پانصد هزار تومان در ماه است، به‌طور معناداری بیش از سطح درآمد متوسط و بالاتر در قلمرو امنیت نگرانی دارند. حال آنکه، نگرانی موفقیت در افرادی که سطح درآمد خانواده آنها در حد متوسط و بالاتر است به‌طور معناداری بیش از سطح درآمد پایین است.

جدول ۸. مقایسه میانگین نگرانی خرد در میان وضعیت‌های درآمدی

متغیر	وضعیت درآمد	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی خرد	پایین	۱۲۳	۳/۲۴	۰/۸۱۰	۰/۴۱۹
	متوسط و بالاتر	۶۴	۳/۱۶		

بنابر نتایج جدول ۸، با آنکه میانگین نگرانی در افراد با درآمد پایین بیشتر است، به‌طور کلی میزان نگرانی خرد در میان وضعیت‌های درآمدی با یکدیگر تفاوت معناداری نشان نمی‌دهد.

جدول ۹. توزیع نگرانی‌های خرد در قلمروهای مختلف برحسب سن

قلمروهای نگرانی خرد	کم			متوسط			زیاد			بررسی تفاوت مجرد و متاهل
	زیر ۲۹	۳۰-۴۰	۵۰ به بالا	زیر ۲۹	۳۰-۴۰	۵۰ به بالا	زیر ۲۹	۳۰-۴۰	۵۰ به بالا	
۱ اقتصاد	۰/۲۳	۰/۵۱	۰/۲۶	۰/۲۹	۰/۴۳	۰/۲۷	۰/۳۴	۰/۴۲	۰/۲۴	۰/۰۰۷
۲ معنای زندگی	۰/۳۴	۰/۴۴	۰/۲۳	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۱۷	۰/۴۱	۰/۳۹	۰/۲۱	۰/۰۰۰
۳ موفقیت	۰/۲۷	۰/۴۵	۰/۲۹	۰/۳۶	۰/۴۲	۰/۲۳	۰/۴۱	۰/۳۸	۰/۲۲	۰/۰۱۲

بنابر نتایج جدول ۹، در قلمروهای اقتصاد، معنای زندگی و موفقیت تفاوت‌های معناداری میان گروه‌های سنی مشاهده می‌شود. به تدریج با بالا رفتن سن دغدغه اقتصاد اهمیت زیادی می‌یابد، و دغدغه معنای زندگی و موفقیت کاهش می‌یابد. جدول ۱۰. مقایسه میانگین نگرانی خرد در میان وضعیت‌های سنی

متغیر	وضعیت سنی	فراوانی	میانگین	مقدار اف	معناداری
نگرانی خرد	سال ۲۹-۱۸	۷۵	۳/۲۹	۱/۲۰۶	۰/۳۰۱
	سال ۳۰-۴۹	۹۶	۳/۲۰		
	سال ۵۰-۷۷	۵۸	۳/۱۱		

بنابر نتایج جدول ۱۰، با آنکه میانگین نگرانی در افراد با افزایش سن کاهش می‌یابد، به‌طور کلی میزان نگرانی خرد در میان وضعیت‌های سنی با یکدیگر تفاوت معناداری نشان نمی‌دهد.

جدول ۱۱. توزیع نگرانی‌های خرد در قلمروهای مختلف برحسب تحصیلات

قلمروهای نگرانی خرد	کم		متوسط		زیاد		بررسی تفاوت تحصیلات	
	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	مقدار وی	معناداری
اقتصاد	۰/۴۲	۰/۵۸	۰/۵۱	۰/۴۹	۰/۵۳	۰/۴۷	۰/۲۵۶	۰/۰۰۵
مذهب	۰/۵۱	۰/۴۹	۰/۵۱	۰/۴۹	۰/۵۱	۰/۴۹	۰/۲۲۳	۰/۰۲۲

بنابر نتایج جدول ۱۱، در قلمروهای اقتصاد و مذهب تفاوت معناداری به‌لحاظ سطح نگرانی در میان وضعیت‌های تحصیلی مشاهده می‌شود. نگرانی کسانی که تحصیلات دیپلم و پایین‌تر داشته‌اند درباره اوضاع اقتصادی و وضعیت مذهبی‌شان بیش از افراد با تحصیلات دانشگاهی است.

جدول ۱۲. مقایسه میانگین نگرانی خرد در میان وضعیت‌های تحصیلی

متغیر	وضعیت درآمد	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی خرد	دیپلم و پایین‌تر	۱۰۸	۳/۲۵	۰/۹۷۵	۰/۳۳۱
	دانشگاهی	۱۲۱	۳/۱۶		

بنابر نتایج جدول ۱۲، با آنکه میانگین نگرانی در افراد با تحصیلات پایین بیشتر است، به‌طور کلی میزان نگرانی خرد در میان وضعیت‌های تحصیلی با یکدیگر تفاوت معناداری نشان نمی‌دهد.

۲.۵. وضعیت میزان نگرانی‌های کلان افراد

در این بخش از مقاله به توصیف میزان نگرانی‌های کلان افراد خواهیم پرداخت. برای توصیفی دقیق‌تر آنها را در قلمروهای مختلف برحسب جنسیت، وضعیت تأهل، میزان درآمد و تحصیلات فرد دسته‌بندی کردیم که در ذیل اشاره‌ای به آن می‌شود. جدول ۱۳ وضعیت نگرانی در سطح کلان را در قلمروهای تحت مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. توصیف میزان نگرانی‌های کلان افراد در قلمروهای مختلف

قلمروهای نگرانی کلان	کم	متوسط	زیاد	میانگین	بررسی تفاوت با حد متوسط	
					مقدار تی	معناداری
۱ اقتصاد	۰/۰۴	۰/۴۹	۰/۴۷	۳/۸۸	۱۰/۸۳۶	۰/۰۰۰
۲ سلامت	۰/۰۳	۰/۵۰	۰/۴۷	۳/۸۱	۱۰/۱۵۸	۰/۰۰۰
۳ فرهنگ	۰/۰۵	۰/۴۵	۰/۵۰	۳/۷۵	۸/۸۳۱	۰/۰۰۰
۴ محیط زیست	۰/۰۴	۰/۴۷	۰/۴۹	۳/۴۶	۵/۵۱۷	۰/۰۰۰
۵ امنیت	۰/۰۴	۰/۴۸	۰/۴۸	۳/۴۲	۴/۸۶۵	۰/۰۰۰
۶ روابط	۰/۰۴	۰/۴۶	۰/۵۰	۳/۲۴	۲/۹۵۲	۰/۰۰۳
۷ موفقیت	۰/۰۳	۰/۴۵	۰/۵۲	۳/۲۲	۲/۲۷۹	۰/۰۲۴
۸ مذهب	۰/۰۴	۰/۴۷	۰/۴۹	۳/۱۳	۱/۳۱۰	۰/۱۹۱
۹ معنای زندگی	۰/۰۵	۰/۴۶	۰/۵۰	۳/۰۷	۰/۸۷۵	۰/۳۸۲

در قلمروهای اقتصاد، سلامت، فرهنگ، محیط‌زیست، امنیت، روابط و موفقیت به‌طور معناداری نگرانی بیشتری نسبت به حد متوسط مشاهده می‌شود. مسائل اقتصادی، سلامت در جامعه، تغییرات فرهنگی و زیست‌محیطی، روابط اجتماعی و آینده جمعی بیش‌از دیگر موارد برای پاسخگویان نگران‌کننده بوده است.

جدول ۱۴. مقایسه میانگین نگرانی کلان با حد متوسط

متغیر	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی کلان	۲۲۹	۳/۴۴	۸/۸۲۹	۰/۰۰۰

بنابر نتایج جدول ۱۲، میانگین نگرانی کلان با مقدار ۳/۴۴ تفاوت معناداری را با حد متوسط یعنی ۳ نشان می‌دهد و این گویای وجود نگرانی بالاتر از حد متوسط برای افراد است. میانگین قلمروهای نگرانی کلان در میان مردان و زنان با یکدیگر متفاوت است، نگرانی درباره قلمروهای مختلف در میان زنان بیش‌از مردان مشاهده می‌شود. جدول ۱۵، تفاوت‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۱۵. توصیف میزان نگرانی‌های کلان زنان و مردان در قلمروهای مختلف

قلمروهای نگرانی کلان	میانگین در مردان	مقایسه با حد متوسط		قلمروهای نگرانی کلان	میانگین در زنان	مقایسه با حد متوسط	
		مقدار تی	معناداری			مقدار تی	معناداری
۱ اقتصاد	۴/۰۱	۸/۶۷۹	۰	سلامت	۳/۸۷	۷/۷۰۶	۰/۰۰۰
۲ فرهنگ	۳/۸۱	۶/۸۳۴	۰	اقتصاد	۳/۷۵	۶/۶۸۸	۰/۰۰۰
۳ سلامت	۳/۷۵	۶/۶۳۲	۰	فرهنگ	۳/۶۹	۵/۶۷۸	۰/۰۰۰
۴ محیط زیست	۳/۵۸	۴/۷۸	۰	امنیت	۳/۴۴	۳/۷۳۸	۰/۰۰۰
۵ امنیت	۳/۴	۳/۱۴۴	۰/۰۰۲	محیط زیست	۳/۳۴	۳/۰۱۷	۰/۰۰۳
۶ موفقیت	۳/۳۹	۲/۷۹۸	۰/۰۰۶	مذهب	۳/۳۲	۲/۲۲۱	۰/۰۲۸
۷ روابط	۳/۲۷	۲/۲۵۲	۰/۰۲۶	روابط	۳/۲۲	۱/۹۱۱	۰/۰۵۸
۸ معنای زندگی	۳/۱۲	۱/۰۰۶	۰/۳۱۷	موفقیت	۳/۰۵	۰/۴۰۳	۰/۶۸۸
۹ مذهب	۲/۹۴	-۰/۴۵۱-	۰/۶۵۳	معنای زندگی	۳/۰۳	۰/۲۲۱	۰/۸۱۸

برمبنای نتایج جدول ۱۵، مردان در قلمروهای اقتصاد، فرهنگ، سلامت، محیط‌زیست، امنیت، موفقیت و روابط به‌طور معناداری بیش‌از حد متوسط نگرانی نشان می‌دهند، و زنان در حوزه‌های سلامت، اقتصاد، فرهنگ، امنیت، محیط‌زیست و مذهب به‌طور معناداری بیش‌از حد متوسط نگرانی دارند.

جدول ۱۶. مقایسه میانگین نگرانی کلان در میان زنان و مردان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی کلان	زن	۱۱۶	۳/۴۱	-۰/۱۵۷۸	۰/۱۵۶۴
	مرد	۱۱۳	۳/۴۷		

بنابر نتایج جدول ۱۶، با آنکه میانگین نگرانی در مردان بیش‌از زنان است، به‌طور کلی میزان نگرانی کلان در میان مردان و زنان با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد.

مقایسه قلمروهای نگرانی کلان میان مجردان و متأهلان نیز نشان می‌دهد که در هیچ‌یک از قلمروهای نگرانی کلان تفاوت معناداری میان مجردها و متأهلان مشاهده نمی‌شود.

جدول ۱۷. توزیع نگرانی‌های کلان در قلمروهای مختلف برحسب درآمد

قلمروهای نگرانی کلان	کم		متوسط		زیاد		بررسی تفاوت درآمد
	پایین	متوسط و بالاتر	پایین	متوسط و بالاتر	پایین	متوسط و بالاتر	
۱ قلمرو موفقیت	۰/۶۰	۰/۴۰	۰/۶۴	۰/۳۶	۰/۶۳	۰/۳۷	۰/۲۳۵
							۰/۰۳۸

در اینجا نیز، مجموع درآمد خانوارها در دو بخش درآمد پایین و درآمد متوسط و بالاتر ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد افرادی که سطح درآمد خانواده آنها در حد یک‌میلیون و پانصد هزار تومان در ماه و بالاتر است، به‌طور معناداری بیش‌از سطح درآمد پایین در قلمرو موفقیت دغدغه و نگرانی دارند.

جدول ۱۸. مقایسه میانگین نگرانی کلان در میان وضعیت‌های درآمدی

متغیر	وضعیت درآمد	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی کلان	پایین	۱۲۳	۳/۴۶	۰/۱۷۹	۰/۱۸۵۸
	متوسط و بالاتر	۶۴	۳/۴۴		

بنابر نتایج جدول ۱۸، با آنکه میانگین نگرانی کلان در افراد با درآمد پایین بیشتر است، به‌طور کلی میزان نگرانی کلان در میان وضعیت‌های درآمدی با یکدیگر تفاوت معناداری نشان نمی‌دهد.

مطالعه جامعه‌شناختی میزان نگرانی‌های خرد و کلان

جدول ۱۹. توزیع نگرانی‌های کلان در قلمروهای مختلف برحسب سن

قلمروهای نگرانی کلان	کم			متوسط			زیاد			بررسی تفاوت مجرد و متأهل
	زیر ۲۹	۳۰-۴۹	۵۰ به بالا	زیر ۲۹	۳۰-۴۹	۵۰ به بالا	زیر ۲۹	۳۰-۴۹	۵۰ به بالا	
محیط زیست	۰/۲۴	۰/۳۴	۰/۴۲	۰/۲۱	۰/۴۱	۰/۲۸	۰/۳۱	۰/۴۵	۰/۲۳	۰/۱۹۸

بنابر نتایج جدول ۱۹، در قلمرو محیط‌زیست تفاوت معناداری میان گروه‌های سنی مشاهده می‌شود. به تدریج با بالا رفتن سن دغدغه محیط زیست در میان افراد افزایش می‌یابد.

جدول ۲۰. مقایسه میانگین نگرانی کلان در میان وضعیت‌های سنی

متغیر	وضعیت سنی	فراوانی	میانگین	مقدار اف	معناداری
نگرانی کلان	۱۸-۲۹ سال	۷۵	۳/۳۰	۴/۴۳۶	۰/۰۱۳
	۳۰-۴۹ سال	۹۶	۳/۴۱		
	۵۰-۷۷ سال	۵۸	۳/۶۸		

بنابر نتایج جدول ۲۰، میانگین نگرانی در افراد با افزایش سن کاهش می‌یابد. به‌طور کلی میزان نگرانی کلان در میان جوانان با کهن‌سالان تفاوت معناداری با یکدیگر دارد.

جدول ۲۱. توزیع نگرانی‌های کلان در قلمروهای مختلف برحسب تحصیلات

قلمروهای نگرانی کلان	کم		متوسط		زیاد		بررسی تفاوت درآمد
	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	دیپلم و پایین‌تر	دانشگاهی	
۱ قلمرو اقتصاد	۰/۴۱	۰/۵۹	۰/۴۶	۰/۵۴	۰/۴۲	۰/۵۸	۰/۲۰۴
۲ قلمرو سلامت	۰/۶۱	۰/۳۹	۰/۵۳	۰/۴۷	۰/۴۵	۰/۵۵	۰/۲۴۱
۳ قلمرو موفقیت	۰/۵۶	۰/۴۴	۰/۳۹	۰/۶۱	۰/۴۱	۰/۵۹	۰/۳۲۱
۴ قلمرو معنای زندگی	۰/۶۳	۰/۳۸	۰/۴۸	۰/۵۲	۰/۴۰	۰/۶۰	۰/۲۲۲

بنابر نتایج جدول ۲۱، در قلمروهای اقتصاد، سلامت، موفقیت و معنای زندگی تفاوت معناداری به‌لحاظ سطح نگرانی در میان وضعیت‌های تحصیلی مشاهده می‌شود. کسانی که تحصیلات دیپلم و پایین‌تر داشته‌اند درباره سلامت‌شان بیش‌از افراد با تحصیلات دانشگاهی نگرانی دارند. در مقابل آنهایی که تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند، در قلمروهای اقتصاد، موفقیت و معنای زندگی نگرانی بیشتری نسبت به کسانی که تحصیلات آنها دیپلم و پایین‌تر بوده است داشته‌اند.

جدول ۲۲. مقایسه میانگین نگرانی کلان در میان وضعیت‌های تحصیلی

متغیر	وضعیت درآمد	فراوانی	میانگین	مقدار تی	معناداری
نگرانی کلان	دیپلم و پایین‌تر	۱۰۸	۳/۳۸	-۱/۰۴۹	۰/۲۹۵
	دانشگاهی	۱۲۱	۳/۴۹		

بنابر نتایج جدول ۲۲، با آنکه میانگین نگرانی در افراد با تحصیلات دانشگاهی بیشتر است، به طور کلی میزان نگرانی کلان در میان وضعیت‌های تحصیلی با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد. می‌توانیم مقایسه نگرانی‌های خرد و کلان در گروه‌های مختلف جنسیتی، سنی، تحصیلی، درآمدی، وضعیت تأهل و... را در جدول زیر خلاصه کنیم. در هر دو ستون مقایسه میان گروه‌ها صورت گرفته است. علامت از وجود تفاوت معنادار میان دو گروه نشان دارد و جاهایی که خالی است، به معنای فقدان تفاوت معنادار است.

جدول ۲۳. مقایسه نگرانی‌های خرد و کلان با توجه به متغیرهای زمینه‌ای

سن	تحصیلات		درآمد		تأهل		جنسیت		مقایسه با حد متوسط	سطح نگرانی	قلمروهای نگرانی
	۷۷-۴۹	۴۹-۳۰	۲۹-۱۸	دانشگاهی	دیپلم و پایین‌تر	متوسط و بالا	پایین	متأهل			
☒	☐	☐	☐	☒					☒	خرد	اقتصاد
			☒	☐					☒	کلان	
									☒	خرد	فرهنگ
									☒	کلان	
☐	☐	☒			☒	☐	☐	☒	☒	خرد	موفقیت
			☒	☐	☒	☐			☒	کلان	
									☒	خرد	محیط زیست
☒	☐	☐							☒	کلان	
								☒	☐	خرد	سلامت
			☐	☒					☒	کلان	
			☐	☒						خرد	مذهب
								☒	☐	کلان	
☐	☐	☒					☐	☒		خرد	معنای زندگی
			☒	☐						کلان	
										خرد	روابط
									☒	کلان	
					☐	☒				خرد	امنیت
									☒	کلان	

بررسی قلمروهای نگرانی در هر کدام از گروه‌ها (ستون‌ها) نشان می‌دهد که:

۱. در قلمروهای اقتصاد، فرهنگ، موفقیت و محیط زیست در هر دو بخش خرد و کلان نگرانی بیش از حد متوسط مشاهده می‌شود.
۲. در حوزه سلامت، امنیت و روابط اجتماعی صرفاً در سطح کلان نگرانی بیش از حد متوسط مشاهده شده است.

۳. در حوزه‌های مذهب و معنای زندگی، سطح کلی نگرانی در حد متوسط بوده است.
۴. به‌لحاظ جنسیت، در قلمروهای سلامت در سطح خرد و مذهب در سطح کلان زنان به‌طور معناداری بیش‌از مردان نگران هستند.
۵. به‌لحاظ وضعیت تأهل، در قلمروهای موفقیت و معنای زندگی در سطح خرد مجردها به‌طور معناداری بیش‌از متأهلان نگران هستند.
۶. به‌لحاظ سطح درآمد، در قلمرو موفقیت در هر دو سطح خرد و کلان، شهروندانی که بالای یک‌میلیون و پانصد‌هزار تومان درآمد داشته‌اند، به‌طور معناداری بیش‌از شهروندان با درآمد پایین نگران بوده‌اند. در مقابل، در قلمرو امنیت، شهروندانی که درآمد پایین داشته‌اند، در سطح خرد به‌طور معناداری نگران‌تر بوده‌اند.
۷. به‌لحاظ تحصیلات بیشترین تفاوت‌های معنادار نگرانی در قلمروهای مختلف مشاهده می‌شود. در قلمرو اقتصاد، در سطح خرد شهروندان با تحصیلات دیپلم و پایین‌تر بیشتر نگران بوده‌اند و در سطح کلان، شهروندان دانشگاهی نگرانی بیشتری داشته‌اند. در قلمرو موفقیت، در سطح کلان افراد با تحصیلات دانشگاهی نگران‌تر بوده‌اند. در قلمرو سلامت در سطح کلان و مذهب در سطح خرد شهروندان با تحصیلات دیپلم و پایین‌تر نگران‌تر بوده‌اند. در نهایت در قلمرو معنای زندگی در سطح کلان، شهروندان با تحصیلات دانشگاهی نگران‌تر بوده‌اند.
۸. به‌لحاظ سن، در قلمروهای اقتصاد خرد و محیط زیست کلان کهن‌سالان به‌طور معناداری بیش‌از جوانان نگران بوده‌اند. در مقابل، در قلمروهای موفقیت و معنای زندگی در سطح خرد، جوانان بیش‌از کهن‌سالان نگران بوده‌اند.

۵.۳. بررسی ساختار تأثیرات متقابل نگرانی‌ها در سطوح خرد و کلان

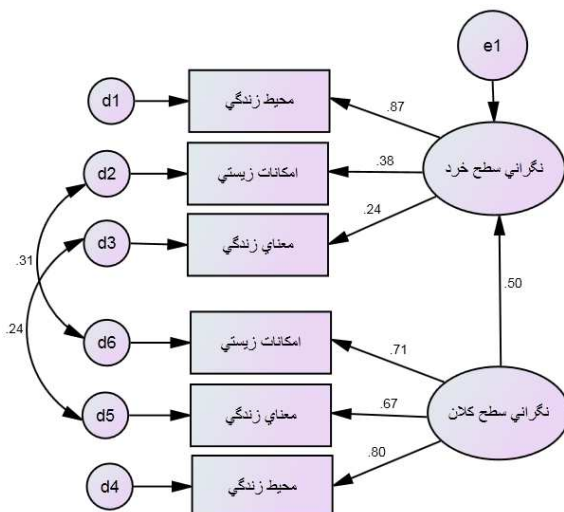
با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی، هرکدام از نگرانی‌ها در سطح خرد و کلان را می‌توانیم در سه مقوله جداگانه بررسی کنیم.

سطح ۱) نگرانی‌های زیستی: که به نگرانی‌هایی درباره امکانات اولیه برای زندگی بازمی‌گردد، نظیر اقتصاد، امنیت و سلامت.

سطح ۲) نگرانی‌های محیط زندگی: که به محیط اجتماعی و فرهنگی بازمی‌گردد، نظیر فرهنگ، روابط اجتماعی و محیط زیست.

سطح ۳) نگرانی‌های معنای زندگی: که به مسائل و دغدغه‌هایی درباب زیست و اجتماع می‌پردازد، نظیر معنای زندگی، مذهب و موفقیت.

سطوح مختلف نگرانی خرد و کلان و روابط متقابل میان آنها را در شکل ۱ بررسی می‌کنیم.

شکل ۱. ساختار تأثیرات متقابل نگرانی در سطوح خرد و کلان

مدل بالا، روابط میان متغیرهای پنهان نگرانی سطح خرد و کلان را با متغیرهای مشاهده‌شده‌ای که تحت تأثیر آنها هستند نشان می‌دهد. جدول ۲۴ مبین میزان تأثیر و معناداری روابط میان آنهاست.

جدول ۲۴. ساختار تأثیرات متقابل نگرانی‌ها در سطوح خرد و کلان

اندازه تأثیر	S.Estimate	P	C.R.	S.E.	Estimate		
۰/۲۵	۰/۵۰۲	***	۵/۷۵۶	۰/۱۰۵	۶۰۵/۰	نگرانی کلان <---	نگرانی خرد
۰/۷۶	۰/۸۶۹				۱/۰۰۰	محیط زندگی <---	نگرانی خرد
۰/۱۴	۰/۳۷۷	۰/۰۰۳	۲/۹۹۷	۰/۱۵۳	۰/۴۵۸	امکانات زیستی <---	نگرانی خرد
۰/۰۶	۰/۲۴۳	۰/۰۱۳	۲/۴۹۵	۰/۱۱۸	۰/۲۹۴	معنای زندگی <---	نگرانی خرد
۰/۵۰	۰/۷۱۰				۱/۰۰۰	امکانات زیستی <---	نگرانی کلان
۰/۴۵	۰/۶۶۸	***	۸/۵۱۵	۰/۱۱۵	۰/۹۷۸	معنای زندگی <---	نگرانی کلان
۰/۶۵	۰/۸۰۴	***	۸/۹۲۶	۰/۱۳۳	۱/۱۹۰	محیط زندگی <---	نگرانی کلان

همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، در این مدل، شاخص‌های محیط زندگی، امکانات زیستی و معنای زندگی اجزای نگرانی‌های خرد و کلان را تشکیل می‌دهند و تأثیری معنادار از آنها می‌پذیرند. همچنین، شاخص‌های کلی برازش (ضمیمه ۱، جداول ۲۵-۲۸) نشان می‌دهند که مدل ساختاری مزبور تا حد زیادی پذیرفتنی است، هرچند ممکن است با برخی اصلاحات جزئی بتوان آن را بهبود بخشید. نتایج نشان می‌دهد نسبت کای اسکور به درجه آزادی ۰/۶۲۲ است و شاخص‌های برازش تطبیقی^۱ بیش از ۰/۹۰ هستند، و شاخص‌های

^۱ Baseline Comparisons

برازش مقتصد^۱ نزدیک به ۰/۴۰ و همچنین شاخص RMSEA که مقدار ۰/۰۵۲ را نشان می‌دهد و همچنین با ۰/۴۱۰ PCLOSE= معنادار است، همگی تأییدکننده این نتیجه است که مدل تدوین‌شده پذیرفتنی است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نخستین و مهم‌ترین نتیجه‌ای که از مطالعات حاضر برمی‌آید آن است که نگرانی شهروندان در جامعه آماری تحت مطالعه (منطقه ۹) در هر دو سطح خرد و کلان بیش از حد متوسط است. شهروندان به‌طور عام در قلمروهای اقتصاد، فرهنگ، موفقیت و محیط زیست در هر دو سطح کلان و خرد نگران هستند.

دیگر آنکه، اگر نگرانی‌های خرد شهروندان را در محدوده زندگی فردی شهروندان و خانواده آنها در نظر بگیریم و نگرانی‌های کلان شهروندان را شامل نگرانی آنها درباره قلمروهای مختلف جامعه در نظر داشته باشیم، آنگاه نخستین نتیجه‌ای که از مطالعه حاضر به‌دست می‌آید آن است که در جامعه آماری تحت مطالعه، افراد بیش از آنکه نگرانی‌هایی در حوزه‌های فردی و خانوادگی خود داشته باشند، درباره وضعیت جامعه و روندهای آن به‌خصوص در حوزه‌های اقتصاد، فرهنگ، موفقیت و محیط زیست نگران هستند. درواقع، نگرانی فزاینده‌ای درباره وضع اقتصاد در سطح جامعه، تغییرات فرهنگی، امکان دستیابی به موقعیت‌های اجتماعی و موفقیت در سطح جامعه و وضع محیط زیست به‌خصوص در جامعه آماری تحت مطالعه (منطقه ۹ مشهد)، که بطن جامعه شهری است، مشاهده می‌شود. از این‌رو، می‌توان گفت در جامعه آماری تحت مطالعه، شهروندان درباره چیزهایی که مستقیماً به حوزه زندگی شخصی آنها مرتبط نیست، و درباره کلیت جامعه است، بیشتر نگران هستند.

در قلمروهای امکانات زیستی (اقتصاد، سلامت و امنیت)، زنان عمدتاً نگران سلامتی هستند و مردان نگران اقتصاد. در قلمروهای محیط زندگی (فرهنگ، روابط اجتماعی و محیط زیست) غالباً تفاوت چندانی میان گروه‌ها مشاهده نمی‌شود و در قلمروهای معنای زندگی (مذهب، موفقیت و معنای زندگی) جوانان، زنان و مجردها غالباً بیشتر نگران هستند و با افزایش سن و متأهل شدن دغدغه و نگرانی آنها کاهش می‌یابد.

با آنکه میانگین نگرانی سطح خرد (۳.۲) و نگرانی سطح کلان (۳.۴) تفاوت معناداری با حد متوسط (۳) دارد، می‌توان گفت میانگین‌های مزبور نزدیک به حد متوسط است. این

^۱ Parsimony-Adjusted Measures

در حالی است که ظاهراً حجم وسیعی از مشاهدات روزمره همه ما مخالف این یافته است. آنچه در جمع دوستان، همکاران یا در کوچه و خیابان می‌شنویم، از نگرانی فزاینده مردم در باب گرانی، بیماری‌های صعب‌العلاج، بیکاری و نظایر آن حکایت دارد. پس چگونه است که باز هم میانگین نگرانی‌های خرد مردم نزدیک به متوسط شده است؟ در اینجا دو راه پیش روی ماست: نخست اینکه در صحت این یافته تردید کنیم؛ بونکه گویه‌های نگرانی را با مقیاس لیکرت سنجیده بود، اما با چهارگزینه. او گزینه "تا حدی نگرانم" را با این استدلال حذف کرده بود که پاسخگویان با شنیدن یا دیدن گزینه "تا حدی نگرانم" به انتخاب آن تمایل می‌یابند. از سویی دیگر، این احتمال وجود داشت که با حذف گزینه "تا حدی" از مقیاس لیکرت، پاسخگویان حتی زمانی که نگرانی متوسطی دارند مجبور شوند گزینه‌های زیاد یا کم را انتخاب کنند. بر سر این دوراهی، سرانجام، با اندکی تغییر مقیاس لیکرت را با همان پنج‌گزینه انتخاب کردیم. در ابتدا به نظر می‌رسد در پایان این پژوهش، حق با بونکه بوده و ما اشتباه کرده‌ایم. این امر محتمل است، اما بر این باوریم که نتیجه به دست آمده معتبر است و بایستی به درستی فهم و تفسیر شود. جالب اینکه اساس مدعای ما نظر خود کارلوس بونکه است. او در پژوهش‌های خود بیان کرده است که نگرانی احساسی است که افراد درکی بی‌واسطه و مستقیم از آن دارند (بونکه، ۱۹۹۸). این مطلب برای نگرانی‌های خرد مصداق بیشتری دارد؛ چراکه این نگرانی‌ها به متن زندگی افراد و تجربه‌های زیسته آنها مربوط می‌شود (شوارتز و ملیچ، ۲۰۰۰). بنابراین دلیل موجهی وجود ندارد که پاسخگو در برابر پرسش‌هایی که از او می‌شود، با وجود آنکه درک شفافی از نگرانی‌هایش دارد، ناراست‌نمایی کند و خلاف مکنونات قلبی خود را گزارش دهد. حال اگر این مدعا درست باشد و مردم همان‌گونه که اظهار کرده‌اند میزان نگرانی‌های (خرد)شان متوسط باشد، پس باید گفتار سرشار از دغدغه مردم را به‌گونه‌ای دیگر تفسیر و تعبیر کرد. در این تفسیر جدید می‌توان گفت، بر تعاملات کنشگران ایرانی هنجارهای زبانی حاکم است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به شکایت، انتقاد و بیان مسائل و مشکلات اشاره کرد. البته تردیدی نیست که معیشت امروز مردم با همان گرفتاری‌هایی که از آن سخن می‌گویند درآمیخته است. اما نکته اینجاست که آنچه مردم به زبان می‌آورند، لزوماً به معنای دغدغه خاطر روزمره آنها نیست. هم‌راستا با نتایج پژوهش ماریا اوجا (۲۰۰۵) می‌توان گفت که سازوکارهای دفاعی روانی متعددی وجود دارد که از طریق آنها کنشگران در بحبوحه مشکلات می‌توانند به آرامشی نسبی در زندگی خود دست یابند. به نظر می‌رسد ساختار فرهنگی حاکم بر "جهان‌زیست" ایرانیان با تمرکززدایی از موضوعات مسئله‌ساز این امکان را برای افراد بیشتر

فراهم می‌کند. ارزش مذهبی توکل به خدا و باور به اینکه همیشه حامی معنوی آنها را در پرتو الطافش حفظ خواهد کرد، نور امید را در دل افراد زنده نگه می‌دارد. بنابراین جای تعجب نیست که درصد زیادی از پاسخگویان حتی بیش از مسائل اقتصادی نگران موفقیت در زندگی خودشان (جوانان، مجردها، اقشار با درآمد بالا و تحصیل‌کردگان) و ایمان مذهبی‌شان (زنان) بوده‌اند؛ چیزی که در گفتار روزمره کمتر از آن سخن می‌گویند.

منابع

- اسدی مجره، سامره و همکاران (۱۳۹۱) «رابطه بین عدم تحمل بلا تکلیفی و نشخوار فکری با نگرانی در جمعیت دانشجویی»، *مجله روان‌شناسی بالینی*، سال چهارم، شماره ۴ (پیاپی ۱۶): ۸۳-۹۱.
- اناری، آسیه، کارینه طهماسیان و محبوبه فتح‌آبادی (۱۳۹۰) «نگرانی و هویت اجتماعی در نوجوانی»، *مجله روان‌شناسی تحولی (روان‌شناسان ایرانی)*، دوره ۸، شماره ۲۹: ۲۷-۳۴.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۷) *تحول ارزشی در چشم‌انداز جهانی*، ترجمه لیلی گلستان، تهران: کویر.
- دارتینگ، آندره (۱۳۸۴) *پدیدارشناسی چیست*، ترجمه محمود نوالی، تهران: سمت.
- جلالی‌پور، حمیدرضا و جمال محمدی (۱۳۸۷) *نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی*، تهران: نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷) *پیامدهای مدرنیت*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: مرکز.
- ماندل، رابرت (۱۳۷۷) *چهره متغیر امنیت ملی*، تهران: ترجمه و نشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- یوسفی، علی (۱۳۸۸) «تأملی بر مرزبندی اجتماعی فضای شهری مشهد: طبقه‌بندی منزلتی نواحی شهر»، *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی*، شماره ۱۴: ۶۱-۹۱.
- یوسفی، علی و حسین آقاجانی (۱۳۹۰) «تحلیل جامعه‌شناختی تحرک مسکونی در مشهد»، *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی*، شماره ۱۸: ۱۶۷-۲۰۱.
- سایت الف (۱۳۹۱) «نابسامانی‌های سیاسی و اقتصادی عامل افزایش جرائم هستند»، گفت‌وگو با سعید معیدفر، ۱۹ بهمن، کد مطلب: ۱۷۷۸۱۳.
- Barlow, David H. (2002) "Unraveling the mysteries of anxiety and its disorders from the perspective of emotion theory", *American Psychologist*, 55 (11): 63-1247.
- Boehnke, K., Schwartz S.H., Stromberg C. & Sagiv, L. (1998) "the structure and dynamics of worry: theory measurement. cross-cultural replications" *journal of personality*, Vol (66).
- Boehnke, K., & Schwartz, S. H. (1997) "Fear of war : Relations to values, gender, and mental health, Peace and Conflict". *Journal of Peace Psychology*, 3, 149-166.
- Davey.G.c.l & Tallis. f. (Eds). (1994) *worrying: perspectives on theory, Assessment and Treatment*, chichester. uk: wiley.

- Goldenring, J. M. & Doctor, R. (1986) "Teenage Worry about Nuclear War: North-American and European Questionnaire Studies", *International journal of Mental Health*, 15, 72-92.
- Goleman, D. (1996) *Emotional Intelligence*, London: Sage.
- Kalinda, B. (Ed.). Social Responsibility and Organizational Ethics. (2001). *Encyclopedia of Business and Finance* (2nd ed., Vol. 1). New York: Macmillan Reference.
- Ohman, A. (2000) Fear and Anxiety: Evolutionary, Cognitive, and Clinical Perspective. In M. Lewis & J.M. Haviland, Jones (Eds). *Handbook of emotions*. New York: The Guilford Press.
- Ojala, M. (2005) "Adolescent Worries about Environmental Risks: Subjective Well-Being, Values and Existential Dimension", *Journal of Youth Studies*. 8:3: 331-348.
- Peter, L.G. (1977) *Peters Quotations: Ideas for Our Times*, New York: William Morrow.
- Robinson, P. J. (2001) Theorizing the Influence of Media on World Politics: Models of Media Influence on Foreign Policy. *European Journal of Communication*. 8(4): 523-544.
- Schwartz, S. H., Melech, G. (2000) "National Differences in Macro and micro worry: Social, Economic, and Cultural Explanations", in *Culture and Subjective Well-Being*, Ed Diener, Eunkook, M. (Eds.) London. Sage.
- Schwartz, S. H., Sagiv, L., & Boehnke, k. (2000) "Worries and values". *Journal of Personality*, 68: 309- 346.
- Smith, M. J. S. (2012) *Coping with Grief and Loss*. Retrieved March 15, 2012, from helpguide.org: http://helpguide.org/mental/grief_loss.htm
- Szabo, M., & Lovibond, P. F. (2002) "The Cognitive Content of Naturally Occurring Worry episodes. *Cognitive Therapy and Research*, 26(2): 167-177.

ضمیمه ۱. جداول شاخص‌های برازش مدل
جدول ۲۵. کای اسکوتر (CMIN) و کای اسکوتر به‌نجار شده (CMIN/DF)

Model	NPAR	CMIN	DF	P	CMIN/DF
Default model	۱۵	۹/۷۳۵	۶	۰/۱۳۶	۱/۶۲۲
Saturated model	۲۱	۰/۰۰۰	۰		
Independence model	۶	۲۹۲/۴۵۲	۱۵	۰/۰۰۰	۱۹/۴۹۷

جدول ۲۶. شاخص‌های برآورد تطبیقی

Model	NFI Delta1	RFI rho1	IFI Delta2	TLI rho2	CFI
Default model	۰/۹۶۷	۰/۹۱۷	۰/۹۸۷	۰/۹۶۶	۰/۹۸۷
Saturated model	۱/۰۰۰		۱/۰۰۰		۱/۰۰۰
Independence model	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

جدول ۲۷. شاخص‌های برازش مقتصد

Model	PRATIO	PNFI	PCFI
Default model	۰/۴۰۰	۰/۳۸۷	۰/۳۹۵
Saturated model	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
Independence model	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

جدول ۲۸. ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)

Model	RMSEA	LO 90	HI 90	PCLOSE
Default model	۰/۰۵۲	۰/۰۰۰	۰/۱۰۹	۰/۴۱۰
Independence model	۰/۲۸۴	۰/۲۵۶	۰/۳۱۳	۰/۰۰۰